Itä-Lapin kuntayhtymä

Lausunto

Asia: VN/2646/2024

Lausuntopyyntö Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

3.1 Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Itä-Lappiin muodostetaan erityistalousalue. Alueelle tulee myöntää erillisrahoitusta ilman, että se menetetään jostakin muusta rahoitusinstrumentista. On myös huolehdittava, että Itä- ja Pohjois-Suomi säilyttävät EU- ym. tuissa harvaan asutun alueen asemansa ja näin saatu rahoitus tulee oikeudenmukaisesti ohjautua Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Alueella ovat suomalaisen elämän edellytykset – puhdas vesi, runsaat metsä- ja mineraalivarat. Alueellamme osataan hyödyntää luontoa ja luonnonvaroja kestävällä tavalla. Olemme kehittäneet ratkaisuja ja uudistaneet teknologiaa, tuotteita ja palveluja kansainvälisille markkinoille. Lapissa on kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta ja koulutusta. Itä-Lapin tavoitteet ovat koko Suomelle äärimmäisen tärkeitä tavoitteita. Haluamme käyttää aluekehittämisen resursseja ja saada aikaan myönteistä kehitystä. Investoinnit alueellemme lisäävät kansallista turvallisuutta.

Norjassa valtio on lisännyt merkittävästi erilaisia tukia, kompensaatioita sekä investointien ja työpaikkojen syntymistä ja työvoiman saantia tukevia toimia pohjoisessa. Verokokeilut ja lainahelpotukset otetaan käyttöön viipymättä Norjan mallin mukaisesti Itä-Lapissa, jotta alueita tyhjentävä väestö-, investointi-, työllisyys- ja elinvoimakehitys voidaan pysäyttää ja kääntää positiiviseksi kansantalouden vientitulokehityksen (esim. matkailu, metsäteollisuus, energiatuotanto), huoltovarmuuden ja turvallisuudenkin vuoksi.

Esitämme heti toteutettavissa olevana (valmisteltu edellisellä hallituskaudella), alueelle työllistyville myönnettävän opintolainahyvityksen. Lisäksi ns. Sallan mallin tukeminen ja tunnustaminen lukio- ja keskiasteen koulutuksessa: ulkomaisten opiskelijoiden opinnot suomeksi ja oppilaiden erinomaisen hyvä kotoutuminen ja sitouttaminen yhteiskuntaan kielen kautta; koulutusperäinen maahanmuutto. Toimintamallien tuloksia seurataan ja tehdään kokeilusta saatujen tulosten perusteella päätöksiä jatkotoimenpiteistä

Verotukseen liittyvää lainsäädäntöä ja asetuksia korjataan siten, että valtion mailla tehdyistä hakkuista kerättävän yhteisöverotuoton metsäeräosuuden nykyistä suurempi osuus tulouttaminen hakkuukohtei-den sijaintikuntiin.

3.2 Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Lausuntoluonnoksessa on todettu, että sähköjärjestelmän kannalta on toivottavaa, että tuotantoa, kulutusta ja akkuvarastoja on joka puolella Suomea. Samoin on hyvin todettu Itäisen Suomen maatuulivoimapotentiaali. Kyse on myös energiaomavaraisuuden ja energiahuoltovarmuuden turvaamisesta kaikissa olosuhteissa.

Tällä hetkellä maatuulivoimasta vain 4 % on VT 5 itäpuolella. Tilanne on tältä osin kestämätön. Samoin on lausuntoluonnoksessa todettu oikein tarve yhteensovittaa puolustusvoimien aluevalvonnan ja tuulivoimapotentiaalin ja rakentamisen yhteensovittaminen. Vain näin päästään, Euroopan Unionin tavoitteiden, kansantalouden kasvun edellytysten ja Itäisen Suomen elinvoiman vahvistamisen mahdollistamiseksi ja turvaamiseksi päästä tuulivoimapotentiaalia toteuttamaan. Tältä osin hyvänä keinona on tähän asiaan nimetyn työryhmän selvityksen ja raportin mukaisesti kompensaatiolain muuttaminen ja kompensaatio-mallin käytännön toteuttaminen 1–3 pilottialueelle.

Itä-Lapissa on eri vaiheissa olevissa valmisteluissa lukuisia tuulivoimahankkeita jo toimivien voimaloiden lisäksi. Syynä tähän ovat hyvät olosuhteet tuulisuuden ja energiatuotannon osalta, pääosin hyvin otolliset maanomistusolosuhteet eli Suomen suurimmat yhteismetsät ja laajat valtionmaat, mitkä helpottavat monien hankkeiden maanvuokrasopimusten syntyä sekä myös laajat pinta-alat, jolloin yhteensovittaminen muiden elinkeinojen kanssa mahdollistuu. Itä-Lappi yhdessä alueella toimivien ja hankkeita edistävien tuulivoimayhtiöiden kanssa ovat esittäneet aluetta kompensaatioalueeksi.

Pohjoisen Suomen ohjelman tulee tukea tätä tavoitetta. Suurimpana ongelma tämän vihreän siirtymän investointikokonaisuuden, tuulivoima puhtaan energian tuottajana olennainen ja muut siihen liitännäisiä sekä puolustusvoimien aluevalvonnan yhteensovittamisen toteuttamisessa on rahoitus. Ei voi olla niin, että Euroopan Unionin vihreän siirtymän investointien tavoitteiden toteuttamisen ja Suomen valtion sekä lisäksi energiaturvallisuuden ja -omavaraisuuden ja kansantalouden kasvun turvaamisen varmistamisessa rahoitus kohdistuisi kohtuuttoman suurelta osin yksityisille tuulivoimayhtiöille. Tässä täytyy olla vahvasti mukana myös valtion ja EU:n rahoitusta. Turvataanhan tällä juuri näiden instituutioiden tavoitteita. Tällä ratkaisulla mahdollistuu vain ja ainoastaan myös se, että Fingridin 400 kv voimalinja saadaan myös Lappiin toteutumaan.

Itä-Lapin kunnat tekevät osaltaan kaiken tarvittavan hankkeiden kaavoitukseen ja luvitukseen liittyen sekä hankkeiden yhteensovittamisessa muihin elinkeinoihin. Potentiaalia on niin paljon, että yhteensovittamisesta ja joidenkin hankkeiden toteuttamatta jäämisestä sen vuoksi, jää jäljelle merkittävä määrä toteuttamiskelpoisia, kunhan puolustusvoimien alue- ja tutkavalvonnan nyt muodostamat esteet kompensaatiomallin mukaisilla uusinvestoinneilla poistuvat. Pohjoisen Suomen ohjelman toimenpiteisiin tulee lisätä: Tuulivoiman kompensaatiopilottialueille rahoituksen turvaaminen kolmikantamallilla EU/Suomen valtio/tuulivoimayhtiöt.

3.3 Kestävä matkailu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Matkaketjujen kehittäminen, palveluiden ja tuotannon digitalisaation edistäminen, alan ammattikoulutuksen vahvistaminen ja riittävän TKI-rahoituksen ohjaaminen suoraan alan yrityksille TKI-panostusten hankkimiseen mahdollistavat kestävän matkailun kehittämistä tiedon, taitojen ja parempien käytänteiden avulla.

Metsähallitukselle, kansallispuistoille, kunnille ja muille luonnossa reittejä ylläpitäville toimijoille täytyy ohjata luonnon kestävyyden ja elinkeinon kehittymisen turvaamiseksi riittävästi resursseja reittirakentamiseen ja kunnossapitoon. Työ maastokohteissa tarjoaa mahdollisuuksia työllistymiseen ja tuottaa palveluinfraa kestävälle matkailulle.

3.4 Osaaminen ja työvoiman saatavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Lappiin tarvitaan ammattitaitoisia kädentaitajia. Ammattikoulutuksen laadun ja resurssien turvaaminen vaatii paluuta entiseen: opiskelijoiden oppimisen turvaamiseksi alan teoriaopiskelu ja harjoittelu tulee aluksi tapahtua luokkahuoneopetuksena ja vasta sen jälkeen opiskelijat siirtyvät yrityksiin harjoittele-maan.

Ammatillisen osaamisen vahvistaminen on elintärkeää. Kansalliset leikkaukset ammatillisessa koulutuksessa kasvattavat entisestään osaavan työvoiman vajetta. Esim. kaivosteollisuuden ja matkailun tärkein työvoima saadaan ammatillisen koulutuksen kautta. Leikkaukset vaikuttavat myös suoraan esim. Itä-Lapin alueella tapahtuvaan ammatilliseen koulutusyhteistyöhön.

Asuntopula vaikeuttaa työllistymistä Lapissa tarjolla oleviin työpaikkoihin. Asuntopula johtuu siitä, että rahoittajat eivät lainoita asuntotuotantoa, Lapissa omaisuuden vakuusarvot ovat eri tasolla kuin rannikolla tai eteläisessä osassa maata. Valtion tulee osaltaan osallistua asuntolainojen takauksiin ja taloyhtiöiden perusparannusremonttilainojen takauksiin.

Lakisääteisten julkisten kuntapalveluiden varmistamiseksi koko maassa, myös maaseutuvaltaisilla paikkakunnilla, valtio myöntää määräaikaisen oikeuden tehdä alaskirjaukset kunnan taseeseen käytöstä poiste-tuista kiinteistöistä ilman, että tämä vaikuttaa kunnan ajautumiseen kriisikunnaksi.

3.5 Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

TKI-rahoitus suoraan yrityksille ml. pk-yritykset. Myös alkutuotantoon tarvitaan enemmän suoria tukia jalostusasteen kehittämiseksi.

Perustetaan maakunnalliset investointitiimit Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin kytkemään investointien edistäminen kansalliseen toimintamalliin (ns. investointinyrkkiin). Tavoitteena on luoda koordinaatiovastuulla selkeä toimintamalli tunnistamaan ja edistämään alueen in-vestointeja ja varmistamaan investointien edistämisen riittävä resursointi ml. tulevat elinvoimakeskukset.

Maakuntana Lappi jakautuu kuuteen erilaiseen seutukuntaan, joista jokaisella on omat erityispiirteensä. Lappi muodostaa kolmasosan koko maan pinta-alasta ja Lapin pinta-ala yli kymmenkertainen esimerkiksi Uudenmaan maakuntaan nähden. Läntinen, itäinen ja pohjoinen Lappi kehittyvät eri tavoin ja kaikkien erityispiirteet on tärkeää huomioida maakunnan elinvoiman edistämisessä. Investointinyrkin tulee kohdentua myös pieniin nouseviin yrityksiin itärajalla.

Geotalouden murros tuo ennalta arvaamattomia mahdollisuuksia, jotka auttavat monipuolistamaan ole-massa olevien yritysten tarjontaa, mutta myös edistämään kokonaan uudenlaisen yrittäjyyden syntyä. Esim. Itä-Lapin yrityksillä ja kotitalouksilla on vaikeuksia saada lainaa alhaisten vakuusarvojen, inflaation ja korkopolitiikan takia. Rahan kalleus ja vakuuksien puuttuminen ovat selvästi jarruttaneet jo lähes toteutusvaiheessa olevia vihreän siirtymän investointeja. Finnvera ja Business Finland eivät ole kiinnostuneita Itä-Lapista.

On mahdollistettava ne mallit, joilla voidaan täysimittaisesti hyödyntää esim. Invest-EU- ja oikeudenmukaisen siirtymän julkisen tahon laina- ja vakuusjärjestelyjä, jotka toimiessaan ratkaisisivat monta haastetta. Invest-In pilotit toteutetaan riittävän selkeästi rajatuilla, homogeenisilla ja hallittavissa olevilla alueilla. Itä-Lappi tai Itä-Lappi-Koillismaa tuo riittävän konkreettiset ja nopeasti toteutettavat ratkaisut, eikä asiaa jää pelkkien suunnitelmien tasolle.

Lisäksi on varmistettava, että TKI-toimintaa tuetaan kaupallistamiseen saakka (TRL 9 tasolle) kaikilla po-joiselle Suomelle merkittävillä toimialoilla ml. alkutuotanto. Osana TKI-toimia on tärkeää kannustaa myös yritysten omia TKI-valmiuksia. Tämä on erityisen tärkeää teollisuuspalveluyrityksille, jotka toimivat esim. vesien hallinnan, teollisten symbioosien tai raaka-aineiden arvoketjun eri

vaiheissa ympäristövaikutusten minimoinnissa. TKI-osaamisen hallinta on myös riippuvainen investointipotentiaalin tunnistamisesta. Erityishaasteet Itä-Lapissa, jossa ei saa lainoitusta.

Lakisääteisten julkisten kuntapalveluiden varmistamiseksi koko maassa, myös maaseutuvaltaisilla paikkakunnilla, valtio myöntää määräaikaisen oikeuden tehdä alaskirjaukset kunnan taseeseen käytöstä poiste-tuista kiinteistöistä ilman, että tämä vaikuttaa kunnan ajautumiseen kriisikunnaksi.

3.6. Saavutettavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Saavutettavuudessa yhteiskunnan perusväylästöön täytyisi kuulua kiinteän laajakaistan luotettavat ja turvalliset palvelut kattavasti koko maassa. Valtion on varattava rahoitusta kiinteän laajakaistan rakentamiseen koko pohjoisen/itäisen Suomen alueelle.

Valtion tulee varata riittävästi kansallista rahoitusta pohjoisen ja itäisen Suomen liikenneväylien kunnostamiseen ja rakentamiseen. Sen lisäksi tulee aktiivisesti hakea rahoitusta liikennehankkeille EU:lta. Liikenneyhteyksien kehittämisessä Pohjois-Lapin sekä Rovaniemi-Itä-Lappi-maakunta-kaavaan merkitty Tunturirata tulee toteuttaa Kemijärven kautta, kt82 luokitus tulee nostaa valtatieksi ja tie täytyy viipymättä kunnostaa vastaamaan kasvaneita liikenteellisiä tarpeita Vikajärvi-Kemijärvi-Salla-välillä. Lisäksi kaikille pohjoisen pääväylille ja poikkiväylille tulee valtion varata ja hankkia EU:sta ym. yhteistyötahoilta riittävästi rahoitusta muuttuneen geopoliittisen tilanteen ja siviiliyhteiskunnan tarpeiden vuoksi. TEN-pääväylien ja kattavan maantieverkoston kunnostamiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan rahoitusta vt5:lle Kuusamosta-Kemijärvelle ja edelleen Sodankylään.

Itä-Lapissa ei ole lentokenttää, liityntäliikenne Kuusamon ja Rovaniemen kentiltä on olennainen osa alueemme matkailun ja muiden elinkeinojemme vetovoimaa, kasvua ja kannattavuutta. Kemijärvellä on rautatieasema ja yöjunan (Hki-Kemijärvi) lisäksi VR:n ja kuntien välisellä, LVM:n hyväksymällä sopimuksella aloitetaan vuoden 2024 lopussa vuoden kestävä pilottikokeilu uudesta päiväjunavuorosta Helsinki-Kemijärvi parhaimpina matkailuajankohtina. Tästä tulisi tehdä pidempiaikainen ratkaisu ja osa valtion ostoliikennesopimusta.

Sallaan tulee rautatie Kemijärveltä. Kemijärvi-Salla välillä ei liikennöidä tällä hetkellä. Ekologinen junayhteys ja siihen kytketty bussiyhteys Sallaan ja Sallatunturille on kestävää ja ekologista liikkumista, mikä oli merkittävä kriteeri mm. Sallan kansallispuistoa perustettaessa. Kestävän matkailumme vetovoimaa ja saavutettavuutta tukisi ja vahvistaisi parhaiten junaliikenteen aloittaminen Kemijärvi-Salla välillä. Tähän lisäperusteluina on merkittävät alueen puu raaka-ainevarat ja vahva mineraalipotentiaali, Sokli niistä merkittävimpänä.

Kainuusta Taivalkosken kautta Kemijärvelle tarvitaan ratayhteys. Toteutuessaan se toimisi kaksoiskehittämisen välineenä: helpottaisi läntisen raideyhteyden ruuhkia, parantaisi huoltovarmuuden vaatimia toimenpiteitä ja tarvittaessa mahdollistaisi puolustusvoimien kuljetukset.

Lapissa tarvitaan erilaista tilastotietoa alue- ja kuntatasolla mutta nyt tiedot ovat hajallaan. Rakennetaan reaaliaikainen toimintaympäristön tilaa kuvaava tietojärjestelmä tiedolla johtamisen tarpeisiin.

3.7 Pohjoinen yhteistyö

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

-

Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

-

Aatsinki Sonja
Itä-Lapin kuntayhtymä